

پښتانه لکړدنی ما فڼ کانی مندانی کورد. . رڼا شوان

مندانی کی؟ وڼ کوو ل (مادی یڼ کڼم) ی جا ڼ نامی
ما فڼ کانی مندانیان دا هاتوو، وڼ کوو پڼ ووړ و ستاند رڼ کی
جیهانی بڼم جڼ رڼ پڼ ناسی مندا ڼ کراو (مندا ڼ ئو و مرڼ ڼ یڼ
کڼ تڼ مڼی لڼ هژد سا تڼ نڼ پڼ یڼ ت، مڼ گڼر یاسا و وڼ تڼ کڼی
تڼ مڼ نڼ کی کڼی بڼ دیاری کردوو بڼ ت. .).

جا ڼ نامی گڼ ردوونی ما فڼ کانی مندانیان، کڼ لڼ (۲۰ / نڼ ڼ مڼ ری/
۱۹۸۹) دا، لڼ لایڼ رڼ کخراوی نڼ تڼ وو یڼ کڼرتوو کانی وو دڼ رچوو
. بریتیی لڼ (۵۴) مادی، هڼ ند لڼ مادی کان لڼ چڼ ند بڼ گڼ یڼ ک
پڼ ک هاتوون، لڼ و کاتڼ دا (۱۹۱) وڼ تڼ ئڼ ندامی نڼ تڼ وو
یڼ کڼرتوو کان واژڼ یان لڼ سڼر ئڼم جا ڼ نامی یڼ یان کرد. تڼ نها
(ئڼ مڼ ریکا) و (سڼ مال) رڼ تیان کردوو و، واژڼ یان نڼ کرد.
لڼ وڼ دوا ئڼ مریکاش واژڼی لڼ سڼر کرد.

ئڼم جا ڼ نامی یڼ لڼ (۲ / سڼ پتڼ مڼ ری/ ۱۹۹۰) دا، چوو بواړی جڼ بڼ جڼ
کردنڼ وو. . ئو وڼ تانڼی واژڼ یان کردوو، بڼ یڼ یان دا کڼ
پا بڼ ندی ئڼم رڼ کڼ وتننام یڼ دڼ بن و رڼ ز لڼ هڼ موو مندانی
گڼ لڼ کان یان و جیهان دڼ گرن و دڼ یان پارڼ زن و هڼ موو
ما فڼ کان یان جڼ بڼ جڼ دڼ کڼن، بڼ بی جیاوازی کردن، لڼ نڼ توانی
مندانیان دا.

مندانیان لڼ هڼر شوڼ ند کی جیهان دابن هڼر مندانیان، لڼ هڼر
شوڼ ند کی جیهان دا بژین، کچ بن یا کو بن، رڼ ش پڼ ست یا سپی
پڼ ستین، دڼ وڼ مڼ ند یا هڼ ژاربن، گوندنشین یا شارنشین، لڼ
هڼر نڼ تڼ وو و گڼ لڼ کڼن، هڼر ئاینڼ کیان هڼ بڼ ت، دایکان و
باوکانیان و بڼ خیو کڼ ریان خاوڼی هڼ چ بیرو باوڼ کی سیاسی و
ئایدیڼ لڼ جیا یڼ کڼن، هڼ موو مندانیان و هڼ مووشیان وڼ کوو یڼ ک و بڼ
یڼ کسان ی ما فڼ یان هڼ یڼ. ما فڼ ژیان و ئازادی و چاودڼ ری و
پارستنیان هڼ یڼ، ما فڼ خوڼ ندن و چارڼ سڼ رکردن و یاری کردن و
پڼ کڼ نین و دابین کردنی پڼ داویستیڼ کانی گڼ شڼ کردن و نڼ شونما کردن
و پڼ شک و تنیان هڼ یڼ. ما فڼ. هتد.

بڼ نام بڼ داخڼ وو هڼ ند لڼ و وڼ تڼ ئڼ ندامانڼی کڼ واژڼی جا ڼ نامی
گڼ ردوونی ما فڼ کانی مندانیان کرد، نڼ ک هڼر پڼ بڼ ند
نڼ بوونڼ بڼ بڼ لڼ کانیان و بڼ جڼ بڼ جڼ کردنی ما فڼ کانی

منداځان، بېټکو هېر له يېکېم رځڼو و تا ئېمېش، زېر بې
زېقى و بې رېقى و بې ئاشکرا و بې بې شېرمانې، مافېکانې
منداځانې کوردیان پېشېل کردوون و پېشېلى دېکېن، سټېم و
تاوانې قېزېوېنېکانيان دېرهق بې منداځانې کورد، بې تېواوې بې
پېچېوانې بېلېلېکېکانيان و بې پېچېوانې مافېکانې
منداځانېوېن.

رېفتارى نامرېځانې و رېگېزېرېستيانې، رځېم دېندې و
سېرکوتکېرېکانې هېرېکې له تورکېا و ئېرېران،
لېپېشېلکړدکړنې مافېکانې منداځانې کوردمان بې وېنې
لې جېهاندا، کې نېک هېر منداځانې کوردیان لې سادېترېن ماف بې
بېشيان کردوون، بېټکو بې شېوېکې زېر دېندانې و نامېردانېش
دېيان چېوسېنېوې. دوور لې رېوشت و لې بېزېي و لې وېژدان،
دوور لې پرېنسېپېکانې مرېقايېتې، دوور لې هېموو ياسا و
رېسايېکې نېودېوېتې، دوور لې مافېکانې منداځان، دوور لې
هېموو داب و نېرېت و رېوشتېکې. بې رېژي رووناک و بېبېر
چاوې کېمېگاي نېودېوېتې، بې ئاشکرا منداځان و
مېردمنداځانې کوردمان دېگرن و بې شېوېکې دېندانې ئازار و
ئېشکېنچې جېسټې و دېروونيان دېدن. هېر لېبېر ئېوې کې
کوردن. کوردېوونېش بې لاي داگېرکېراني رېگېزېرېستې
کوردستانېوې، تاوانې.

تا ئېمېش، بې هېي سېاسېتې چېوسانېدنېوې و سېرکوتکړن و
دېمکوتکړن و قېدېغېکړنې خوېندن بې زمانې شېرېنې کوردېمان لې
لاین داگېرکېراني رېگېزېرېستې تورکېا و ئېرېران. بې هېي سټېم
لېکېردن و چېوسانېدنېوې و ژېيانې پې لې کوېرېوېري و
کېلېلېوې. بېشېکې زېري منداځانې کوردمان، نازانې کې
مافېکانيان چېن، بېټکو بېشېکې زېري دايکان و باوکانېشيان،
نازانې مافېکانې منداځانېکانيان چېن. بېلې بې پېوېستمان زانې
کې جارکېکېش ئېم بابېتې گرنگې بېسېرېکېنېوې. بې کورتي و بې
باسې بېشېکې لې مافې گرنگېکانې منداځان دېکېن، وېکوو لې
جا نامېي گېردوونې مافېکانې منداځان دا هاتوون. بېو
هېوايې کې سووديان لې وېرېگرن. حېزېشم کړد، بې زمانې
منداځانې خېوې بېلېم (مافې ئېوېم هېي) کې:
مافې ئېوېم هېي:

۱- مافې وېرگرتنې ناسنام: لېو رېژوې کې لې دايکې بوومې، دې بې
ناو و نازناوېکم هېبېت و لې تېماري لې دايکې بوون تېمار
کړابېتم. دې بې (شوناسنام) ي کېسي و رېگېزنامېم هېبېت..
ئېمانې بې من زېر پېوېستن و گرنگن، تا لې دواييدا بېتوانم بېم بې

قوتابخانه و بایـخم په بدن، له دژي نهـخـشيـكان بمکوتن و درزيم له بدن.. تا گـورـش بووم بتوانم له هـبـزاردنـکاندا مافي دنگدان و خـکانـدکردنم هـبـت.. به رگـای ئـم بـگانـو، وـتـک هـيـک له سـريـتي پـشوازي و پارـزگاريم له بکات.

له رـژـئاوای کوردستاني خـشـويستدا، له سايـي سوريای داگيرکـرـو، تا ئـمـش بشـکـي زـري منداـان و گـورـکـانی گـلـکـمان، رگـزنام و شوناسنامـيان نيـي، له مافي خوـندن و له زـريـي مافيـکـانی منداـان و له مافيـکـانی مـرـفـدا، به بشـکـراون. هـر له بـر ئـوي کـ به رگـز کوردن.

۲- مافي خـشـويستی و رـزگرتن: وک هـر منداک مافي ژيانم هـيـي.. کـمـکـس (دايکم، باوکم، خـزانـکـم، کـسوکارم، يا ئـو کـسانـي کـ هـند جار شوئـي ئـمانـم به دگـرنـو) منيان خـشـبو و بایـخم په بدن و رـزم له بگرن.

۳- مافي يـکـسانی: (کو یا کچ) بم.. خاوـني پـداويستی تايـبـتي بم، يا تـندروست باش بم. له سـر هـر تايـنک بم.. يا رـنگـي پـستم هـرچيـک بـت.. يا به رگـز له چ نه تـوـيـک بم و به چ زمانک بدوـم.. هـزاريم يا دـوـمـندـبـم.. دايک و باوکم يا بهـخـوکـري ياساييم هـچ بـر و باو و تايـدـلـژيـايـکـي سياسي هـبـت.. نابـت جياوازيم له گـلـدا بکـن.. منيش وکـو منداـانی تر دـبـت هـمان مافم هـبـت.

۴- مافي ژيان و تـندروستی: مافي ئـوـم هـيـي، کـ خواردنی باش و ئاوی پاکم به دابين بکـن.. جـي حـوانـو و حـسانـو هـبـت.. گـر نهـخـش کـوتم ببـن به لای پـزیشک، يا بـ نهـخـشانـم بـرن و چارـسـرم بکـن.. مافي ئـوـشم هـيـي، کـ له دژي نهـخـشيـكان بمکوتن و دـرمانـي پـويستی به رگـريم بدـن.

۵- مافي چوونـ قوتابخانـ: مافي ئـوـم هـيـي، کـ بچم به قوتابخانـ و به زمانی دايکم فـري خوـندنـو و نووسين و بيرکاري و زانياري بم.

۶- مافي خـراک: وک هـمو منداـانی تر، مافي ئـوـم هـيـي بـم و برسي نهـم. ئاوی خاوـن بـمـو.. به ئـوي نهـخـش

نځکه وم، پښوېستې خواردنۍ کوم هلم جړر و باش بڼت، تا جښتې و
هښم گڼش بکڼ و گڼور بېم.

۷- مافي ئازادی و رادربڼين: گڼر هښتا مندايش بېم،
دې بڼت مافي ئووم هڼ بڼت، که لې ناو خزانۍ کوم و لې پېل و لې
قوتابخانۍ کوم دا، بتوانم بې ئووپڼی ئازادیو گوزارشت
لې رای خـم بکـم و لې و پرسې گرنگانښ که پڼیو نډیان بې
ژیان و بې چار نووسی منو هڼی، پړاو لزم نځکڼ و گوو بې
خواستۍ کانم بگرن و دڼگ و را و بېچوونی منیش بې هڼند
و رېگرن، بېکو پښوېستې لې بې یار کانیښدا بې شدار بېم.

(ئو رڼر نښنم) ئو گڼر دایک و باوکم لې یېک جیا بوونو،
پېش ئووی دادو ر بې یاری خې بدات، پښوېستې پرسم پې بکات که
حزدد کوم لې لای کامیان بـمـنـمـو. ئو گڼرچی ئو و بېی هڼی
داواکې من رت بکاتو، بېام لې سړی تې که گووم لې
بگړت، چونکې ئو بې یار پڼیو نډی راستوخی بې
ژیانی منو هڼی.

۸- مافي پاراستن لې توند و تیژی: کس مافي ئووی نیی که لېم
بدات، یا بې خراپی رڼفتارم لې گڼدا بکڼ، یا لېم بکڼ و
گاڼتېم پې بکڼ. لې کوو دا بژیم مافي ئووم هڼی که بې
ئارامی و ئاشتی بژیم. دوور بېم لې توندوتیژی و لې شې و لې
ئاژاو. کسیش ئو و مافي نیی بـمـنـرـت بې بړی شې. مافي
ئووم هڼی، که دایکم و باوکم و کسوکارم لې شې و ئاژاو
و لې زېر و زڼگ و ئشک ڼجې بـمـپـارـنـز.

۹- مافي ناچاری نځکڼ: شوېنی من پېل و قوتابخانې. . . نځک
کڼگ و کارخانې. شوېنی من یاریگا و شاری یاریې. . . نځک
قووی تونلې کانی کانزایې. . . تېنانت گڼر باوکم و دایکم و
خزانۍ کوم زېر هڼ ژاریش بڼ، نې ئوان و نې کسانې تر،
ناتوانن ناچارم بکڼ دې بڼت کاربکېم. بې تایبېتیش گڼر ئو و کار
قورس و مڼ ترسیدار بڼت. که لې توانامدا نې بڼت وزیانم پې
بگڼی نڼت، کې بوشم بې شانزې ساڼان، لوانې لې و تېم نڼدا
باشتر رابېم و زیاتر تې بگم و قا بېم و. ئوسا
مامښتاکانم دې توان مامښتې یاساییم لې گڼدا بکڼ.

۱۰- مافي یاری و پې کڼین و خڼون: هڼند لې گڼور کانمان،
ئو و یان لې یاد نیی، که من هڼتا منداېم و گڼور نیم، وکو
هڼموو منداڼی تر مافي یاری و پې کڼین و خڼونی خڼشم هڼی.
منداېم لې تېک مڼدن، چونکې من هڼتا زېرم ماو گڼور بېم.

پشوو به ئوو یه كه گشای تیا بكم له زتی له بینم. ئایا لهو خستر و باستر هیه، كه له كاتی پشوو دانمدا، ههواى پاكهه بمژم و هاو ی تازم بگرم و له جگای شار كه م دوور بكوم و.

۱۱- مافى پهكهه نانی كه م ئای مندا ئان: مافى ئوو م هیه، كه له گه كه م له هاو كه نام دا، ره بكه وین و كه م ئای تایبته به خمان دایم زر نین، داوا و په داویستیه كانمان به یز روو. كه قاری مندا ئانمان هه بهت، به شم هیه له چالاكیه ره شنبیری و هون ره یه كاندا به شدارى بكم و توانای خم به لم نم و ره م هه بهت.

۱۲- له سه دار نه دان و به ند نه كردنی تا هه تایی: ئه گه ره به هه بیانوو یه كه تاوانبار كرام، نابته ئه شك نهج و ئازارم به دن و ره فتاری نابته جه د ره هه قم بكن، نابته سزای قورسم و نامر یانم به دن و، نابته له سه دارم به دن و، ناشبته به نكردنی به دره ژایى ژیانم به سه ردا به سه پهنن. ئوو ش بزانه كه من هه رگیز جه ره تاوان و به خراپی و به كاری ناوا ناكه م.

له ئه م دا، له ئه راندا مانگ نیه، به تووم ته هه به ستر او ی به به نه ما، به شهو یه كه ره د نه دانه ی به و نه له جیهاندا. چه ند مه ردمندا یه كه له سه دار نه دن. په شكى شه ری ئه م تاوانه د نه دانه یه شه، به ره مه ردمندا ئانی كوردمان كه و توو.

۱۳- پاراستن له ده ستره ژى: په و یسته له ده ستره ژى سه كه سی به مان پار نه زن و ره به تونده سزای ئه و به ره وشتانه به دن، كه ده ستره ژى ده كه نه سه ره مندا ئان.

۱۴- خاوه نی په داویستیه تایبته ئیه كان: گه ره مندا ئه كه خاوه نه په داویستیه تایبته ئیه كان به، ده به ئوو بزانه كه منیش و كوو مندا ئه كه ته ندروستی ئاسایی، مافى ژیانم هیه. په و یسته په داویستیه تایبته ئیه كانی نه شونما و گه شه كردنم به دابین بكن، زامنی ره ز و شه داری و سه ره و ره یه بكن و پشتم له مه كه نه و پشتیوانیم له بكن، تا بتوانم به ئاسانی ته كه به كه م كه گاكه مان به م و، و كوو تاكه كه ئاسایی ره به ره چاوم هه بهت.

۱۵- به مای كه م ئای ته: مافى ئوو م هیه سوود له ره مانى كه م ئای ته و ره بگرم، ئه گه ره خه زانه كه م هه ژار و ده ست كورته بهت، په و یسته مووچه یه كه مان نه مان به نه.

۱۶- پاراستن له ماده هه شه ره كان: په و یسته له سه رتانه له ماده هه شه ره كان و هه ره ماده یه كه سه كه ره و به هه شه كه ره تر، كه

کسانکی د روون نزم و ل ر د رچوو، د یان و و ت د پاکي و ساویلک ییمان بق زن و و ه لمان بخ ت نن، ب م بستی گاوې خ یان و ب بازرگانی کردن ب م مادان و، ئ م ی مندا ان تووش بکن، یا ب کارمان به نن. پ و یست ئ و کسان ی ک مندا ان تووش د کن، سزای قورس بدرن.

۱۷- مافی پ رو رد کردنی دروست: گرنترین و س ر کیتترین ئ رکی ئ ست ی دایکم و باوکم و ب خ و ک رم، ئ و ی ک پ ک و هاوکاری بکن و ب دروستی پ رو رد م بکن. . بای خ م پ بدن، ئ و راستیی ل ب رچاوبگرن ک ل داهاتوودا من د بم تاک کی ک م گاک م. . هیوادارم تاک کی ت ندروست و سوود ب خش بم.

۱۸- گ شکردنم ب کوردای تی و ب کوردستان پ رو ری: ئ رکی دایکم و باوکم و خ زان ک م و مام ستاکانم و ه ر د س ز کی دوا ئ کی گ شتر، ب گ ل ک مان و ب کوردستان ک مان، ب بیر کوردای تی دوور ل د مارگیری، ب س ز و خ ش و یسی ب کوردستانی شیرینمان گ شم بکن و رام به نن. . ئ م ش ئ ر ک کی پ و یست و پیر زی نیشتمانی ه موو لای کتان، گ ر ئ و ر باز م گرت، د بم مای ی شانازی ب ه مووتان.

۱۹- ئ ر ک کانم و ماف کانم: پ و یست دایک و باوکم و مام ستاکانم، یان ل ر ی میدیاکان و راگ یانندن کان و، بز انم ک ئ ر ک کانی ئ ست م چین. ئینجا ماف کانیشم چین ب جوانی ب می روون بکن و. چونک ئ و دوو شت ب من و ب ه موو مندا ان و ب ه موو چین و تو ئ کی ک م گای کوردیمان، ز ر گرن ک بیزانین چین.

۲۰- فر شتن و رفاندن: د زانم ه ژاری و ن بوونی، وای کردوو ک ه ند خ زانی ب د رتان مندا ئ کانیاں پ ب خ ون ک رت، و کوو ک لوپ ل کی بازرگانی د یانفر شن. یا ه ند گروپی مافیا و دز مندا ان د رف نن و ب کاری نا ه موار گ ور یان د کن؛ یا ئ ندام کانی ل شیان د فر شن، یا ب ئازاد کردنیان داوای پار ی کی ز ر ل خ زانانی مندا ئ رف نراو کان د کن ب ران ب ر ب ئازاد کردنیان، ز ر جاریش در د کن و د یان کوژن. گروپ تیر ریستی کانیش مندا ان و ه ر ز کارانی شت و نات و د فینن و، ب کار و م رامی تیر ریستی و تاوان و خ ت قانندن و ب کاریان د ه نن. . ه موو ئ م کار نامر ییان، تاوانن و ه ش ی کی گ ور ن ب س ر ژ یانی ئ م ی مندا ان. پ و یست ل م دز و مافیا و گروپ د ندان بمان پار زن، ب ب ز ییش قورسترین سزای یاسایان بدن.

۲۱۔ پاراستن لڏ دڏمارگيري: لڏ هڏموو شڏوازڏڪي دڏمارگيري
ٿايني و نڏتڏوڏي بمپارڏزن، بڏ هڏستڏڪي پاڪ رام بهڏنن، بڏ
رڏڏڪي برايانڏ و خوشڪانڏ پڏروڏردڏم بڪڏن. تڏوي هاوڏڏتي و
ٿاشتي و لڏبوورڏڏي و زماني گفتوگڏ و رڏزگرتن و هاوڪاري و
هاوسڏڏي و دڏسڏڏي و چاڪڏ و خڏرخوازي و ٿاشتيخوازي و ... لڏ دڏم
دا بڏوڏنن، شين بووني ٿڏم خڏسڏڏتڏ باشانڏ.. جيهانڏڪي ٿاشتي و
مرڏڏايتڏتي دڏستي دڏننڏ ٿاراوڏ.

رڏزا شوان

نڏرويڇ: ۲۰۲۲